

Verhalen uit de buurt

In 2024 opgetekend door de buurtpastores
van Stichting Buurtpastoraat Utrecht

Meer weten over het buurtpastoraat?

www.buurtpastoraatutrecht.nl

Hier vindt u ook het organisatorisch jaarverslag 2023.

Wilt u ons steunen?

Kijk op onze website:

www.buurtpastoraatutrecht.nl > Online donatie

Bankrekening NL78 RABO 0147 6825 09

Onze Stichting heeft het ANBI-keurmerk, dus giften en legaten geven belastingvoordeel voor u.

Stichting Buurtpastoraat Utrecht

Boerhaaveplein 199, 3552 CT Utrecht

e-mail info@buurtpastoraatutrecht.nl

website www.buurtpastoraatutrecht.nl

Stichting Buurtpastoraat Utrecht ontvangt onder andere steun van:

Colofon

Verhalen uit de buurt is een uitgave van Stichting Buurtpastoraat Utrecht.
april 2024

Eindredactie Puck van Elst

Fotografie Robin de Jong

Ontwerp Jeroen van Lente (www.jeroenvanlente.nl)

Verhalen uit de buurt

in 2024 opgetekend
door de buurtpastores van
Stichting Buurtpastoraat Utrecht

Voorwoord

Het mag dan een cliché zijn, maar het is daarom niet minder waar: 2023 was me een jaartje wel! Nederland beleefde tumultueuze tijden op het politieke front, zowel in de provincie als landelijk, de oorlogen denderden onze huiskamers binnen, naast inflatie en deflatie maakten we ook kennis met krimpflatie (dezelfde prijs, maar minder in de verpakking), de hitte en nattigheid domineerden het weerbeeld, stikstof deed precies wat zijn naam zegt en aardbevingen lieten de samenleving doen trillen op haar grondvesten. De echo's hiervan klinken tot in huiskamers en buurten en bepalen maar al te vaak de stemming daar. Tegenstellingen worden aangewakkerd, armoede neemt toe en het bestaan wordt steeds onzekerder. De aarde mag dan opwarmen, de samenleving koelt af.

Op een veel kleinere schaal beleefde ook het Buurtpastoraat een woelig jaar. Een van de buurtpastores vertrok, het bestuur trad af en de directeur aanvaardde een functie elders. We zijn hun allen bijzonder dankbaar voor wat zij voor het Buurtpastoraat hebben betekend. Een nieuw (interim)

bestuur trad aan en zag hoe het werk ervoor stond. Het Buurtpastoraat, zo bleek, is ronduit succesvol, de werkers zijn competent en gedreven, de bewoners geven aan baat te hebben bij het werk, de financiers geloven erin en de gemeente onderschrijft met andere partners het belang van het werk. Het leed geen twijfel: het Buurtpastoraat moest verder gaan.

Vanwege deze veranderende maatschappelijke en organisatorische context werd 2023 een jaar van bezinning, dat doorloopt tot in 2024: hoe gaan we het best verder, wie zijn we in deze stormachtige en veranderlijke wereld, en hoe zijn we goed voorbereid op de toekomst? We zoeken de antwoorden in lijn met het verleden en met onze missie.

Positie – Het Buurtpastoraat wil er zijn voor diegenen waarvoor (vrijwel) niemand er is. Voor wie als te ingewikkeld wordt beschouwd, bij wie het niet opschiet, die nergens in passen, die hun maatschappelijk toegangskaartje kwijt zijn of die niet op anderen durven te vertrouwen. Die aan de grond zitten, niet zelden in een verborgen hoekje. Het stelsel van zorg en welzijn in Nederland is breed ontwikkeld en bereikt heel veel. Wij kennen onze plek en werken vóór dat stelsel uit. In maatschappelijke zones waar zorg en welzijn maar moeilijk komen en waar hun regels gemakkelijk in de weg zitten. Daar willen we zijn. We noemen dat frontiers: werken op of net over de grens, vaak in onbekend gebied aan de andere kant van het vertrouwde (werk)terrein. Waar het bereik (outreach) van anderen tekortschiet. We zijn daar en we blijven daar zolang het nodig is. We keren ook almaar terug uit die zones, vol met ervaringen en verhalen, om er met zijn allen beter van te worden. We zijn vaak een brug en we willen hoe dan ook aangesloten blijven bij het werk van onze collega's in de zorg en welzijn, in de huisvesting, op scholen of op de arbeidsmarkt. We willen mensen naar hen kunnen toe leiden, een weg banen en waar nuttig contacten bemiddelen, over en weer. Kortom, we lijken te staan in de andere wereld, terwijl we van twee werelden zijn. Onze positie is die van de grensganger. Met alle spanningen van de frontiers die daarbij horen.

Presentie – Het gaat niet om ons, niet om onze plannen of onze ambities, niet eens om ons succes. Het is ons allen maar al te bekend: als je anderen werkelijk wilt helpen, moet je aansluiten en afstemmen: in taal, in tempo, in trouw. Je moet bij hen zijn en leren begrijpen hoe ingewikkelde levens geleefd worden, willen snappen wat daar verlangd

Wij werken in maatschappelijke zones waar zorg en welzijn maar moeilijk komen en waar hun regels gemakkelijk in de weg zitten. Daar willen we zijn en we blijven daar zolang het nodig is.

wordt en wat zou kunnen helpen. Daarbij speelt een pijn die wereldwijd op de agenda staat: het gevoel van zovelen niet de moeite waard te zijn, niet begrepen te worden, er niet toe te doen wat betreft hun kennis en verlangens. Wij willen er in de genoemde grenszone voor hen zijn door er mét hen te zijn. Onze benadering en werkwijze zijn daar volledig op ingericht. En dat vraagt bescheidenheid, geduld en menslievendheid. We oefenen ons daar dagelijks in, ook als de wereld om ons heen zegt dat we zakelijk, gericht en met snelheid voort moeten. Dat moeten we ook, maar present, de ander vooropstellend en met de menselijke maat.

Professionaliteit – Ons werk bestaat niet alleen uit goede bedoelingen. Het is vakwerk, gespecialiseerde en hoogwaardige mensendienst in lastige omstandigheden. We doen er alles aan om kwaliteit te leveren, transparant te zijn en voortdurend bij te leren. Waar wenselijk steken we

ons licht op bij anderen of dragen we kennis over. Presentiebeoefening als grensganger in de frontiers van zorg en welzijn vergt specifieke competenties. We zijn er dan ook op gericht om de vereiste professionaliteit te ontwikkelen en te onderhouden. In onze organisatie cultiveren we een gezamenlijkheid van team, directie en bestuur die de vereiste professionaliteit voedt. Vanuit het uitvoerende werk denken we dus omhoog naar wat we nodig hebben en daarop richten we onze stichting in. Inhoud gaat voor vorm.

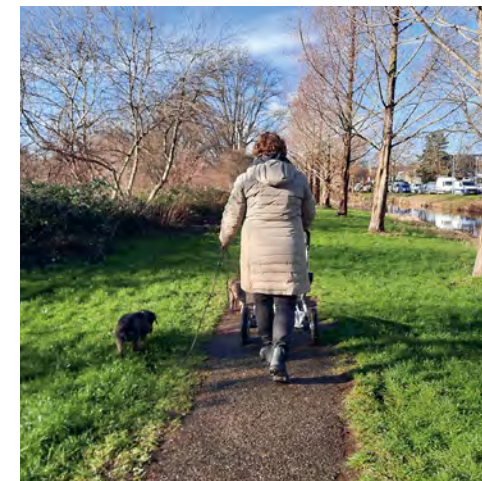
Als je anderen
werkelijk wilt helpen,
moet je bij hen zijn en
leren begrijpen hoe
ingewikkelde levens
geleefd worden, willen
snappen wat daar
verlangd wordt en wat
zou kunnen helpen.

Hoewel het Buurtpastoraat in 2023 deed wat het al jaren doet, heeft het turbulente jaar ons gestimuleerd om de drie P's – positie, presentie en professionaliteit – opnieuw te doordenken. Daar gaan we in 2024 mee door, want we willen ook in de toekomst relevant blijven voor wie vergeten, onbereikt of verwaarloosd leeft in het niemandsland van de samenleving.

We voelen ons bevoorrecht dat zovelen met raad en daad, geld en aanmoediging, en met inzet en gebed ons werk mogelijk maken. Zonder hen kunnen we er niet voor anderen zijn. In deze geest bieden we u ons jaarverslag in cijfers en verhalen aan.

Andries Baart, voorzitter a.i.

Utrecht, april 2024

Leeswijzer

De uiteindelijke bedoeling van ons werk hebben wij in een prachtige volzin gegoten: **‘Trouw en liefdevol recht doen aan de waardigheid van buurtbewoners.’** Maar hoe ziet dat er in de praktijk eigenlijk uit? Met vier verhalen uit onze praktijk willen we dat tonen; in kijkjes in de leefwerelden van buurtbewoners met wie we optrekken. Dichtbij willen we zijn, om goed te snappen wat er nou eigenlijk echt belangrijk is voor die buurtbewoner en wie wij, als professional, voor hem of haar kunnen zijn. Dat staat in ons werk namelijk niet vast. Vanuit de opgebouwde relatie moet dat langzaam duidelijk worden.

Na de vier verhalen vindt u drie pastorale thema's en drie prikkelende signalen. Deze thema's en signalen zijn wij op het spoor gekomen door de verhalen nauwkeurig en gestructureerd te lezen en te analyseren. Door dicht bij de tekst te blijven en klein te kijken, zoals dat binnen de presentie heet, kom je op het spoor van wat er voor buurtbewoners op het spel staat. Zo lichten deze signalen en thema's op uit de verhalen en dus uit de werkpraktijk van BPU.

Petra

We leerden elkaar kennen bij de weggeefwinkel in de straat. Ik maakte kennis met Petra en voelde dat ze een appèl op me deed. Ze raakte me, door haar onbeholpen verschijning. Door de weerstand die ze opriep én haar impliciete schreeuw om aandacht. Ik kon en mocht dit niet negeren van mezelf. Zo begon mijn contact met Petra. Na een aantal ontmoetingen daar vroeg ze me om eens langs te komen. Zo kwam ik bij haar thuis.

Sommige mensen worden mooier en leuker naarmate je ze langer kent. Dat gold bij mij ook voor Petra. In het begin vond ik haar bozig en bitter, scherp op alles en iedereen. In de weggeefwinkel hing er spanning tussen haar en de andere dames. Ik besloot om naast haar te gaan zitten, met mijn aandacht op haar gericht. Ik luisterde en vroeg door. Naarmate ik meer hoorde van haar, vertelde ze dat ze een conflict had met haar buurtteammedewerker. Haar scherpe tong was bij hem de druppel die de emmer deed overlopen, waardoor hij het contact met haar had verbroken. Ze had het verbruid bij hem. Dat was ook al bij haar huisarts gebeurd en bijna bij haar bewindvoerder. Alles stond op scherp. Ik zag iemand die de verbinding verloor, steeds meer alleen kwam te staan, maar dat eigenlijk niet wilde. Ik werd er verdrietig van en vroeg mezelf af hoe ik bij haar zou kunnen aansluiten, zodat ze vertrouwen in mij zou krijgen.

Toen ik bij haar langskwam, begon ze weer met zich af te zetten. Ze vertelde dat ze vaak uit het raam hangt en op de burens in de straat scheldt. Ik vroeg mij af wat er met haar aan de hand was. Misschien had ze hulp en zorg nodig, schoot er door mij heen. Maar haar eerste behoefte was dat ik langskwam. In ons contact ontdekte ik dat haar uiting van agressie en frustratie de eerste fase bleek te zijn van ons gesprek. Daarna veranderde er iets in de stemming. Toen ik haar vroeg naar haar vroegere jaren, werd ze rustiger en begon ze te vertellen. Verhalen over haar jeugd, hoe ze zich haar vader en moeder herinnerde. Er was onenigheid tussen Petra en haar zussen. Soms kreeg ze de schuld van een ander en dat voelde voor haar niet rechtvaardig. Dat werkt door tot op heden. Met sommige zussen is er geen contact meer. Met de oudste zus gelukkig wel, Petra gaat geregeld naar haar toe. Toch was het overheersende gevoel in de verhalen over vroeger verbittering en frustratie. Elke week kwam ik een uurtje en kreeg ik een nieuw stukje te horen. Relaties met mannen hielden geen stand. Petra heeft er een dochter aan over gehouden. Zij woont op een zorgboerderij. Moeder en dochter houden wekelijks contact met elkaar. Dat betekent veel voor Petra.

Een groot, terugkerend thema was haar klacht over haar slechte nachten en angstige dromen. Ze vertelde me dat ze zich 's nachts aangeraakt voelt. Ik snapte het niet en vroeg erop door. Ze voelde zich aangeraakt door duivels en boze geesten. Ze was ervan overtuigd dat het aan haar huis ligt: dat de vorige huurder hier op de bank was overleden en dat zijn geest nog rondwaart, haar aanraakt en onrustig maakt. Ze voelde zich onmachtig en wilde het liefst verhuizen. Op een dag belde ze de woningcorporatie, om haar klacht over het huis te vertellen. Maar de woningcorporatie kon niets voor haar betekenen. We spraken er vaak over als ze er last van had. Het kwam in vlagen. Ze vroeg mij of ik aan witte salie kon komen. Ik haalde het in de stad, daarmee ging ze door haar huis. 'Wat helpt jou echt?', vroeg ik. Ze vertelde dat er dikwijls een duivel op haar ene schouder zat, maar

Ik besloot om naast haar te gaan zitten, met mijn aandacht op haar gericht. Ik luisterde en vroeg door.

dat er daarnaast ook een engeltje was, die op haar andere schouder zat. 'Dat is mijn vader, die beschermt mij', zei ze. Ik keek ervan op. Doordat we er samen over spraken, zag ik dat haar verlangen naar bescherming van lieverlee meer werkelijkheid werd. Wat ik bedoel is dat ze de beschermende werking van een engel begon te voelen, misschien die van haar vader? Ik zei dat ik geloof dat ze beschermd wordt.

Door het groeiende vertrouwen kreeg ik meer te horen. Ik stuitte op een bron van onrust. Petra vertelde me dat ze een vriend had die aan het eind van de maand zou komen, met boodschappen, cadeaus en geld. Ik vroeg hoe dat zat. 'Het is een bekende worstelaar uit Amerika', zei ze, 'en ik ben fan van hem. Hij kent mij via social media en wil komen'. Elke maand verwachtte ze hem, maar hij kwam nooit. Telkens was Petra ontgoocheld. Ik schrok ervan en waarschuwde haar. Ze had geld gestuurd op zijn verzoek, voor de nodige reiskosten, maar die 'vriend' kwam nooit. En zijn belofde cadeaupakketten ook niet. Ze baalde ervan, maar het lukte haar ook niet om weerstand te bieden. Door erover te praten, kwam er langzamerhand ruimte voor haar gevoelens: falen, schaamte, zich misbruikt voelen, waardeloos, besodemieterd. Ik voelde intussen een grote boosheid en had met haar te doen.

Door erover te praten, kwam er langzamerhand ruimte voor haar gevoelens: falen, schaamte, zich misbruikt voelen, waardeloos, besodemieterd.

vallen en opstaan lukte het haar om haar huishoudgeld voor zichzelf te houden. Eindelijk kon ze gewoon kopen wat ze nodig had. Ze begon te geloven dat ze het waard was. Sindsdien sliep ze beter en verscheen de boze geest niet meer.

Ik besloot er een ander verhaal tegenover te stellen: 'Deze skimmer is een ellendeling die jou aan het bedotten is, keer op keer. Sluit hem af, laat hem barsten'. Het raffinement van hem was echter sterk en intimiderend. Hij pakte haar op haar zwakste momenten, telkens vlak voordat ze haar huishoudgeld kreeg. Het duurde maanden voordat Petra hem niet meer geloofde en een ander, geheim telefoonnummer nam. Met

Overal pijn voelen, dat hoorde ik ook van haar. In haar longen, hart, knie en in haar rug. 'Ik heb zo'n pijn in mijn rug. Ik wil de huisarts vragen om een pijnstillertje, medicinale wiet of zo. Want het trekt door mijn hele lijf', zei ze. 'Bah, wat naar', zei ik, 'die pijn overal! Goed idee om naar de huisarts te gaan'. Ze vroeg of ik meeding. De huisarts verwees haar naar een gespecialiseerd centrum voor rugproblemen. We gingen er samen naartoe.

Enkele weken later zei Petra me: 'Ik weet niet of ik naar de volgende afspraak voor mijn rug toe kan, want mijn band is lek. Die moet ik eerst laten vervangen bij de fietsenmaker. Alleen daar heb ik geen geld voor'. Dat raakte mij en ik voelde de aandrang in mij opkomen om het voor te schieten. Ik liep er een paar dagen mee rond. Uiteindelijk besloot ik een plaksetje voor haar te kopen. Ik vertelde haar dat we samen de band gingen plakken. 'Oké', zei Petra, 'is goed'. We liepen samen naar de box, onder in de flat. Ik hielp haar om de fiets op zijn kop te zetten. Toen pakte ze de bandenlichters uit het doosje en begon haar band eruit te halen. Wauw, dacht ik, ze gaat het gewoon doén, zichzelf! Band eruit, gaatje zoeken, lijm erop, plakker drukken en weer oppompen. Ik zat op mijn handen en was echt verrast. Na afloop vierden we dat het gelukt was. 'Heb ik van mijn vader geleerd', zei ze.

Ik herinner mij nog zo'n opmerkelijk moment. Het was een koude dag in de winter. 'Ik wil een haakje op het raam', zei ze, 'want er waait nu te veel kou naar binnen'. 'Goed idee, moet je doen', zei ik terug. Toevallig had ik nog een haakje liggen en nam deze voor haar mee. Ik liet hem haar zien en meteen liep ze ermee naar het raam. 'Dit lijkt mij wel een goeie', mompelde ze en ze pakte een hamer en een schroevendraaier. Weer werd het háár feestje. Ze begon het haakje doeltreffend aan haar raam te monteren. 'Je bent knetterhandig, Petra', zei ik. Dat vond zij ook, zei ze glunderend. Ze was apetrots.

Ik bleef terugkomen, elke week even. Ik kreeg het gevoel dat ik haar

beter begon te begrijpen. En dat ik altijd mocht zeggen als ik iets onbegrijpelijk vond. Zo zag ik hoe ze haar huis verwaarloosde. 'Je huishouden raakt achterop,' zei ik. 'Nee, ik ga vanavond afwassen.' Ik vertelde haar dat ik dat haar vaker had horen zeggen, waarop ze reageerde dat er gisteren iets tussenkwam. Ik mompelde dat er bij haar altijd wat tussenkomt. 'Nee, nu doe ik het echt. Als je maandag weer komt zal ik het je laten zien', vertelde ze me vol overtuiging. Maar het gebeurde niet. Ik gaf haar terug dat ik vond dat ze huishoudelijke hulp moest aanvragen. Ze wil het niet, ze wil het zelf doen. Echter, dit lukte haar keer op keer niet.

Op gegeven moment leek het mij goed dat er iemand langszij kwam, die ook een klik kon maken met Petra. Die haar vriendschap en respect kon geven en stimulans om aan zichzelf te werken. Ik deelde dit met haar en stelde voor om Roos uit te nodigen. Zij werkte bij Doen & Laten, een club van ervaringsdeskundigen uit Kanaleneiland. Zij had iets vergelijkbaars meegemaakt in haar leven, vertelde ik haar. Ze

zal zeker willen komen als ik de situatie van Petra aan haar vertel. En zo ontstond het dat Roos bij Petra thuis langskwam. Ze was hartelijk, warm en goed aansluitend. De spiegeling en herkenning tussen deze vrouwen was groot. Petra kreeg er energie van en Roos ook. Er kwam vervolcontact en ze maakten een nieuwe afspraak. Roos zei dat ze Petra kon helpen met haar huis

op te ruimen. Daar stemde Petra mee in. Naarmate de afspraak naderde, kwam Petra in beweging. Ze begon aan de achterstallige afwas in de keuken, ze ruimde de overvolle salontafel op, ze raapte alles wat op de grond slingerde op en gooide het afval weg. Roos en ik waren verrast. 'Hoe voel je je nu', vraag ik. 'Ik slaap beter', zegt ze. 'Ik wil niet meer verhuizen. Als de renovatie komt, wil ik de muren verven en de meubeltjes in de kamer zetten die ik in de box heb staan. Ik hoop dat mijn dochter dan een keertje langs komt'.

Titus Schlatmann

Kaan

'Aangenaam, ik ben Kaan, en ik heb een boel zorgen, joh!' zei hij breed lachend tegen me toen ik hem voor het eerst ontmoette in de speeltuin. Hij schudde me de hand, kwam naast me zitten en vertelde ondertussen in hoofdlijnen wat scharniermomenten in zijn leven zijn. Zo bleek al snel dat hij een weg met flinke hobbels achter zich had liggen. Na een kwartiertje praten, stelde ik voor om er eens voor te gaan zitten om zijn zorgen te bespreken. 'Ja, dat lijkt me goed', zei Kaan, 'want ik kom niet overal zelf meer uit. Wat hulp om alles weer op gang te krijgen, zou fijn zijn'.

Zo kwam het dat we de volgende week samen aan tafel zaten. 'Zo', zei hij, 'daar zitten we dan. Ben je er klaar voor?' Ik moest lachen en zei: 'Ja, ik wel! Jij ook? Misschien kun je beginnen met wat te vertellen over jezelf?' Hij knikte en zei: 'Waar zal ik eens beginnen... Nou, kort samengevat: ik heb flinke tegenslagen gehad én ik heb zelf domme keuzes gemaakt. Maar nu ben ik er klaar voor mijn leven op te pakken op een goede manier. Klaar voor een nieuwe start, zeg maar'. Hij vertelde me dat hij in zijn tienerjaren wat stappen op het verkeerde pad had gezet en in aanraking was gekomen met drugs. Daarbij kreeg hij ook nog eens last van psychische problematiek. Hij had tweeënhalft jaar geleden zijn begeleidingstraject bij een GGZ-instelling afgesloten. Als een soort

overgangsrитуeel had hij besloten om zijn dienstplicht in Turkije te gaan vervullen. Na zijn militaire dienst was hij een tijdje in het buitenland gebleven om wat vakantiewerk te doen. De discipline in het leger had hem goed gedaan: het gaf hem structuur, regelmaat en een doel voor

We spraken veel over zijn plannen voor de toekomst.

Niets liever wilde hij een 'gewoon' leven en 'erbij horen'.

in elk geval die periode. Het vakantiewerk had hem geholpen om die discipline en regelmaat vast te houden en hij had er een leuke tijd gehad. Maar nu was hij terug. Dat was inmiddels vier weken geleden. Hoewel Kaan geboren en getogen is in Utrecht, heeft hij geen Nederlandse nationaliteit. Hij had namelijk een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. In de periode dat hij in het leger zat, is deze verlopen. Hij had niet gemeld bij de IND wat hij ging doen. Omdat hij een flinke periode in het buitenland was geweest, had de IND hem inmiddels geregistreerd als vertrokken zonder bekende bestemming. Voor een verlenging van de verblijfsvergunning moest allerlei bewijsmateriaal bij elkaar worden gezocht: bewijs van zijn vervulde dienstplicht, stempels van in- en uitreizen, tickets, et cetera. Er speelde nog een tweede probleem: hij stond nergens ingeschreven. Hij had zich voor vertrek bij zijn ouders laten uitschrijven, waar hij zich om allerlei redenen niet meer opnieuw mocht laten inschrijven. Maar, zonder verblijfsadres kun je geen verlenging van je verblijfsvergunning aanvragen, zonder verblijfsvergunning en adres kun je geen uitkering krijgen en zonder uitkering krijg je geen woonruimte.

Samen gingen we aan de slag om uit deze vicieuze cirkel te komen. We verzamelden de bewijsstukken, zochten advies bij een stichting die mensen zonder verblijfspapieren helpt en we zochten naar oplossingen voor huisvesting of een tijdelijke inschrijving op een postadres. Overal werden we van het kastje naar de muur gestuurd. Langzaam maar zeker zag ik Kaan de moed verliezen. Bij elke teleurstelling zag ik hoe een beetje van zijn vastberadenheid en goede moed afbrokkelde en ik voelde hoe de frustratie toenam. 'Willen ze nou echt dat ik weer criminele dingen ga doen?' vroeg hij me. 'Waarom maken ze het zo moeilijk voor iemand die alleen maar een gewoon leven wil?'

In deze periode zagen we elkaar regelmatig. Vaak op kantoor of bij een instantie, soms bij zijn ouders op de bank. Tijdens al het wachten in wachtruimtes of tijdens de wachtmuziek aan de telefoon, hadden we goede gesprekken. We praatten over wereldpolitiek en spiritualiteit. Kaan had een aantal jaren geleden het geloof van zijn ouders achter zich gelaten en was sindsdien zoekende in de wereldreligies naar wat hem aansprak. Ook dacht hij veel na over de politiek en over verschillende krachtenvelden die daarin een rol spelen. Hij vroeg me hoe ik dingen beleefde en geloofde en was benieuwd naar mijn kijk op bepaalde zaken. Het waren open en eerlijke gesprekken. Als het mij totaal niet aansprak of als onzin overkwam, kon ik dat zeggen en wilde hij horen waarom ik dat vond. Ook durfde hij het aan mij dichtbij te laten komen en te bevragen over mijn geloof en over wat ik van wereldleiders en de situatie in het Midden-Oosten vond.

We spraken verder veel over zijn plannen voor de toekomst. Niets liever wilde hij een 'gewoon' leven en 'erbij horen'. Geen moeilijke bureaucratie, geen kopzorgen over formulieren. Een rustig leventje, het liefst huisje-boompje-beestje. Dat wilde hij graag en dat gunde ik hem zo. Maar hij kreeg het niet voor elkaar. Steeds weer kreeg hij deuren in zijn gezicht en steeds weer liepen we vast in onze tocht door het moeras van instanties. Ambtenaren boden wel oplossingen, maar alleen volgens hun voorwaarden. Zo kon Kaan ingeschreven worden als dakloze, en dan een postadres bij de gemeente krijgen, maar dan moest hij een paar nachten per week in de daklozenopvang gaan slapen. 'Maar dat is toch onzin, Rutger?' zei Kaan toen we in het stadhuis zaten, 'dan houd ik een bed bezet van iemand die dan op straat moet slapen, terwijl ik gewoon bij mijn ouders of zus op de bank kan slapen. Ik heb een ander probleem'. De ambtenaar snapte zijn punt, maar ja, zo waren de regels nou eenmaal. Eerst de checklist afvinken.

Ik zag Kaan meer en meer in de put raken. Hij leefde 's nachts, had woede-aanvallen en het allerergste vond hij dat hij het gevoel had af te glijden en dat hij er niets aan kon doen. En dat gevoel had ik ook. De frustratie over steeds doodlopende wegen voelden we allebei in onze buik. Op den duur was Kaan het vechten dusdanig moe, dat hij besloot een tijdje naar familie elders in Europa te gaan. We hielden via Whatsapp contact. Aanvankelijk was hij vrolijk, even uit de situatie hier deed hem goed. Maar naarmate hij langer daar verbleef, werd hij het niets doen beu en het verblijf bij zijn familie leidde tot spanningen. Ook ons contact werd minder, tot hij op een gegeven moment niet meer reageerde. Mijn appjes bleven ongelezen en hij reageerde niet op mail. Ik maakte me zorgen om hem.

Mede door corona vond ik hem pas 1,5 jaar later weer terug. Ik kwam zijn moeder toevallig op straat tegen die zwaaiend naar me toekwam. In haar gebroken Nederlands vroeg ze hoe het met me ging en haalde ze herinneringen op van de keren dat ik bij haar op de bank zat. 'Heel gezellig. Lekker thee. En Kaan helpen'. 'Ja klopt', zei ik, 'hoe gaat het nu met hem?'. 'Oh meneer, niet goed', zei ze, 'veel slapen. Niks doen. Heel niet goed. U hem bellen?'. Ik merkte dat ze mijn vraag of hij een nieuw nummer had niet begreep, gaf haar een briefje en schreef erop: 'Hoi Kaan, zou je mij eens willen bellen? Ik ben benieuwd hoe het met je gaat! Groeten, Rutger'. Zijn moeder beloofde mij Kaan het briefje te geven.

Twee dagen later appte Kaan me met de vraag of we konden afspreken. Enthousiast vertelde hij over dingen die hij had meegemaakt. Na een tijdje kwam hij op zijn huidige situatie. Hij wilde nu toch echt graag werk maken van zijn verblijfsvergunning en vroeg of ik hem daarbij wilde helpen. Dus, wederom gingen we langs alle kastjes en muren.

Na flink wat afspraken kwamen we eigenlijk op hetzelfde punt uit als de eerste keer. 'Dan moet het maar, als dat de enige manier is om los te komen uit deze cirkel', appte hij om aan te geven dat hij in de

Hij was in een diepe put terechtgekomen, waar hij onlangs weer uit gekrabbeld was. Vastberaden om zijn leven nu echt weer op de rails te zetten.

daklozenopvang zou gaan slapen. Hij bleek wat documenten te moeten verzamelen, maar dat ging wel lukken, zei hij. Ik heb hem meermaals geappt om te vragen of het gelukt was, maar daar hoorde ik niets meer op. Weer was hij voor mij uit beeld geraakt.

Bijna een jaar later, appte hij ineens: 'Hoi Rutger, hoop dat het goed met je gaat'. Ik appte terug: 'Hoi Kaan, met mij prima en met jou? Lang niet gesproken!' Hij appte terug: 'Haha ja klopt, hoor je nog wel'. We maakten een afspraak en hij vertelde zijn verhaal over het afgelopen jaar. Hij was in een diepe put terechtgekomen, waar hij onlangs weer uit gekrabbeld was. Vastberaden om zijn leven nu echt weer op de rails te zetten. Hij zag daarvoor ook kansen, want de situatie rondom zijn ouders was veranderd. Hij kon, met goede afspraken, zich bij hen inschrijven. Dit opende allerlei deuren. De IND wilde een aanvraag verlenging verblijfsvergunning starten, omdat er uitzicht was op een inschrijving bij zijn ouders. 'Hij verbleef immers rechtmatig in Nederland, want hij had een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd, dus dat is allemaal zo geregeld', zei de mevrouw van de IND, die deed alsof alles niet zo ingewikkeld was als we de laatste jaren hadden ervaren. Ze mailde een formulier dat ik samen met Kaan invulde. Vervolgens maakten we een afspraak bij de gemeente om hem in te schrijven. Na een telefoongesprek van zo'n tien minuten tussen de ambtenaar en de IND was alles geregeld.

De ambtenaar had nog een waarschuwing: 'U bent pas ingeschreven als u de brief van de burgemeester heeft ontvangen'. Dat duurt enkele werkdagen. In de tussentijd was Kaan opgeroepen door de IND om zijn biometrische gegevens af te geven: dat bleek de laatste stap voor een nieuwe verblijfsvergunning.

Toen zijn nieuwe verblijfsvergunning en de brief van de burgemeester eindelijk binnen waren, vierden we feest. Na bijna vier jaar touwtrekken en tientallen kastjes en muren was het eindelijk gelukt! Kaan kwam op kantoor, gewoon om uit te spreken hoe blij hij was dat het ons uiteindelijk gelukt was en hoe fijn hij al mijn hulp had gevonden. 'Nu is er echt weer een toekomst, man', zei hij. We dronken koffie op de goede afloop.

We maakten een plan van alles wat nu moest worden geregeld. We zochten samen uit waar hij moest zijn en wat de openingstijden van loketten waren. Ik ontving af en toe een update als hij ergens geweest was of als iets gelukt was. Of we maakten een afspraak als iets niet lukte, om een nieuw plan te bedenken. Het contact werd langzaam maar zeker steeds weer minder. Hij appte nog dat hij twijfelde tussen werken of een soort dagbesteding, om ritme op te doen, maar dat hij die keus zelf moest maken. Ik appte terug dat we ook samen de plussen en minnen op een rijtje

zouden kunnen zetten, maar dat hoefde echt niet. Weken later appte hij dat hij een uitkering had aangevraagd en bij een bewindvoerder om hulp had gevraagd. Ik prees zijn plannen om eerst alles op een rijtje te krijgen. Ik eindigde de app met de opmerking dat als hij eens wilde praten erover, hij het vooral moest laten weten en dat ik hem altijd ergens bij kon helpen. Daarop kreeg ik de twee-gevouwen-handjes-emoticon. Sindsdien is het stil.

Rutger van Breemen

Mo en Emine

Al jaren kom ik bij Emine over de vloer: een sterke vrouw die al heel wat heeft meegemaakt met haar kinderen, haar ex-man, hulpverlening en instanties. Veel daarvan heb ik met haar meegemaakt. In de loop der jaren werd ik voor haar een vertrouwenspersoon. Dat is bijzonder, want door al haar ervaringen met professionals is ze erg wantrouwig geworden.

Ons contact begon in de speeltuin. Via de kinderen en gesprekjes bij de schommel belandde ik uiteindelijk bij haar op de bank, waar ze me in vertrouwen begon te nemen. Ze vroeg me mee naar gesprekken op school, gesprekken met de voogd van jeugdzorg, naar de huisarts, naar de jeugddetentie-instelling en noem maar op. Er waren soms zeer moeilijke tijden. Ik heb me wel eens afgevraagd waar de kinderen uiteindelijk terecht zouden komen. Emine heeft hen altijd onder haar dak willen houden, ook tegen adviezen van de voogd in. Ooit zei de voogd dat ze Achmed, haar oudste, maar uit huis moest zetten. 'Als je hem de toegang niet ontzegt, bestaat de kans dat we je andere kinderen uit huis moeten halen'. Zover is het gelukkig nooit gekomen. Haar kinderen zijn nu in rustiger vaarwater gekomen, al kan er plotseling toch weer een dringend probleem oplaaien.

‘**K**un je niet eens komen praten met Mo erbij?’, vraagt Emine als ik op een ochtend kom aanwaaien. Mo woonde al bij zijn vader toen ik voor het eerst bij Emine kwam, dus ik ken hem niet zo goed. Via Emine hoorde ik al dat het niet goed gaat in het huis van zijn vader. Ze heeft een gecompliceerde relatie met haar ex-man en wil zich eigenlijk niet bemoeien met wat er in zijn huis gebeurt. Maar, omdat ze ziet dat het nu niet goed gaat met Mo, vraagt ze of ik misschien niet iets voor hem kan betekenen. Ze heeft al bij hem gecheckt, hij wil wel graag met mij afspreken.

Een week later zitten we met zijn drieën bij Emine op de bank. Mo is te laat voor de afspraak en zijn moeder appt hem om de paar minuten. Ze vraagt zich af waar hij blijft en vertelt hem dat ik speciaal voor hem gekomen ben. Mo laat weten dat hij onderweg is en of ik alsjeblieft nog even kan blijven. Ondertussen bespreken Emine en ik even hoe het met de jongsten gaat en of het nu beter lukt op school dan vorig jaar. Ze weet het eigenlijk niet zo goed en bedenkt dat ze dat weer eens even met hen moet bespreken. Mo komt al sorry zeggend binnen en geeft me een hand. ‘Geef niets joh, kan gebeuren’, zeg ik en vraag hem hoe het gaat. Hij vertelt ingehouden en kijkt steeds naar zijn moeder. De

situatie bij zijn vader is onhoudbaar, vertelt hij. Zijn vader leeft 's nachts en verwacht van Mo dat hij zich daar maar aan aanpast. Maar Mo moet werken. Zijn vader accepteert niet dat Mo dan maar eten voor zichzelf gaat koken en zijn eigen ritme aanhoudt, zodat hij op tijd naar bed kan. Dit levert middernachtelijke grote ruzies op, waarbij Mo regelmatig het huis moet ontvluchten omdat het anders te ver escaleert. Hij kan dit zo niet volhouden, zegt hij en vraagt of ik hem wil helpen met een andere woning.

Samen bellen we een aantal instanties om zijn situatie uit te leggen en overall krijgen we hetzelfde antwoord: de wachtlijsten zijn enorm, er zijn geen opvangplekken voor jongeren, je hebt te weinig problemen om in aanmerking te komen voor begeleid wonen en blijf vooral reageren op lootwoningen, want met zo weinig inschrijftijd kom je nog nergens voor in aanmerking. Mo heeft gelukkig een mooie baan, maar door de problemen thuis is hij vaak ziek, waardoor ze op zijn werk ook al hun zorgen hebben uitgesproken, vertelt hij.

“Heleen, ik vond het gesprek persoonlijk een grote stap en heel lastig maar ook een grote opluchting dat ik hierover kan praten met iemand. Daarvoor wil ik je bedanken.”

Na ons eerste gesprek appt Mo me: “Goedmiddag Heleen, ik vond het gesprek persoonlijk een grote stap en heel lastig maar ook een grote opluchting dat ik hierover kan praten met iemand. Daarvoor wil ik je bedanken. Het leven is soms lastig maar door mensen zoals jij is er hoop voor mensen zoals ik. Het deed me pijn om me moeder ongelukkig te zien en ik vind het lastig om me open te stellen. Maar toch brengt het me een stukje hoop. Groetjes, Mo”

Vanaf die dag spreek ik Mo regelmatig en vertelt hij hoe het hem vergaat. Ook zoeken we samen naar mogelijkheden voor een eigen plek. Hij wil zich, ondanks de wachttijd, toch wel inschrijven bij de Tussenvoorziening, een instantie voor begeleid wonen. Dus als ik de aanmeldformulieren krijg, mail ik die aan hem door. Het lukt hem niet die formulieren in te vullen en terug te sturen. Ook blijft hij vaak te laat

komen op afspraken. Het verbaast me: hij blijkt dit soort zaken toch moeilijker te vinden dan ik had verwacht. Het wordt moeilijker om met hem af te spreken. Mo zegt dan dat het niet nodig is, dat het 'wel oké gaat' en dat hij zelf bezig is met het zoeken naar een woning.

Dan word ik gebeld door een collega van hem. Hij heeft mijn nummer van Mo gekregen en wil delen dat hij zich zorgen om hem maakt. Mo is te vaak ziek op zijn werk. Na aandringen heeft hij aan zijn collega verteld dat hij dan soms midden in de nacht het huis van zijn vader verlaat na grote ruzies en dan in zijn auto probeert te slapen. Bij zijn moeder kan hij niet terecht, want dat huis is vol met zijn broers en zussen en hij wil ook niet dat zijn moeder zich te veel zorgen maakt. Toen die collega vroeg of hij hulp had, had hij mijn naam genoemd en mijn telefoonnummer gegeven.

Na dit gesprek bel ik Mo, maar krijg hem niet te pakken. Ik app hem om te vertellen dat ik zijn collega gesproken heb en dat ik hem graag wil spreken en dat ik me zorgen maak. Mo appt terug dat hij zich schaamde dat het zo slecht ging en daarom zijn collega had laten bellen. Hij ziet er slecht uit, zie ik als we elkaar treffen. Het is zo frustrerend dat je een jongen die het best goed voor elkaar heeft en zich probeert te ontworstelen aan alle problemen thuis, zo ziet afglijden omdat hij klem zit en nergens heen kan. 'Dus ik moet eerst eigenlijk nog schulden krijgen en drugs gaan gebruiken of zo voordat ik recht heb op opvang?', vraagt Mo zich wanhopig af.

We spreken over hoe hij deze situatie vol kan houden en of er bijvoorbeeld ook een gesprek met zijn vader gevoerd kan worden. Bij het idee van een gezamenlijk gesprek met zijn vader trekt hij wit weg. Ik ken zijn vader een beetje, weet van de familiedynamiek in dit gezin en kan me indenken waarom dat geen optie is.

Intussen staat de oude vader van Emine opeens voor haar deur. Hij is bang voor zijn zoon, de broer van Emine, die sinds kort weer op vrije voeten is en steeds bij hem aan de deur komt. Hij wil niet meer thuis zijn. Emine neemt hem zonder twijfel in huis, waar eigenlijk geen plek meer is en geen geld om nog een mond te voeden. Haar jongste kinderen verhuizen van hun slaapkamer naar de huiskamer en slapen op de bank, zodat hun opa in hun kamer kan slapen. Emine is druk om het haar vader naar de zin te maken, terwijl ze zelf nog herstellende is van alweer een COVID-19 infectie. Als ik bij haar langsga, barst ze los. 'Ik kan dit niet meer, ik heb nergens plek voor mijzelf en ik heb overal pijn, ik ben zo moe. De kinderen zijn ook moe, want die slapen op de bank, dat is ook niet goed voor hen, maar wat moet ik nou?'. Ze voelt de druk om voor haar vader klaar te staan, zoals zij vindt dat het hoort. Maar tegelijkertijd gaan zij en de rest van haar gezin hieraan onderdoor. In ons gesprek wordt het haar helder dat het zo echt niet verder kan. 'Ik ga met mijn vader praten en het hem gewoon uitleggen, dit kan niet doorgaan zo'. Een week later is opa weer in zijn eigen huis. 'Hij wil geen instanties betrekken bij mijn broer', zegt Emine, 'Dan moet hij het zelf maar weten, ik laat het even zo'.

Ze voelt de druk om voor haar vader klaar te staan, zoals zij vindt dat het hoort. Maar tegelijkertijd gaan zij en de rest van haar gezin hieraan onderdoor.

Tegen de zomer word ik gebeld dat Mo is opgenomen in het ziekenhuis. Het is niet duidelijk wat er met hem aan de hand is en de hele familie is bezorgd. Uiteindelijk wordt duidelijk dat hij een chronische ziekte heeft en dat hij een tijd zware medicijnen moet slikken. Emine maakt weer een plekje in haar huis zodat Mo bij haar kan aansterken en tot rust kan komen. Het is weer te vol in huis wat onderlinge spanningen geeft. Mo en ik appen zo af en toe, hij laat zich niet vaak zien en slaapt veel. Langzaam gaat het beter met hem, al is het afwachten hoe deze ziekte zich bij hem gaat ontwikkelen.

Op een dag word ik gebeld door iemand van de wooncorporatie met de vraag of ik nog mensen weet voor tijdelijke verhuur voor appartementen die beheerd moeten worden tot de sloop. Natuurlijk weet ik die! Als ik Mo bel, kan hij het bijna niet geloven. Het is een tijdelijke oplossing, maar zo nodig op dit moment. Die kans pakt Mo met beide handen aan. Ik weet inmiddels van zijn moeilijkheden met papierwerk, dus spreken we bij mij op kantoor af om zaken in te vullen en te printen. Weer komt Mo te laat. Na 45 minuten app ik hem dat ik niet meer kan wachten. Hij begrijpt het en biedt veelvuldig zijn excuses aan. We maken een nieuwe afspraak bij Emine thuis. Als we aan de keukentafel zitten, komt Achmed, de broer van Mo, binnen. Emine maakt gauw lunch en voordat we het weten gaan de papieren van tafel en komt het eten erop. 'Die Heleen heeft al heel wat met ons meegemaakt,' zegt Achmed opeens. 'En nu komt het zelfs met Mootje goed.' 'Echt tof wat je voor ons hebt gedaan en doet hoor, dankjewel!'. Ik bedank hem en zeg dat ik me nog wel herinner dat hij mij liever zag gaan dan komen toen hij zelf diep

in de problemen zat. Mo grinnikt. 'Ja klopt,' zegt Achmed lachend, 'ik dacht, daar heb je weer zo iemand die mij gaat vertellen hoe het moet, maar jij was anders en bleef.' 'En moet je ons nu eens zien, dat had je niet gedacht hè?!'

Heleen Heidinga

Christiano

Twee jaar geleden ontmoette ik Rika. Ze maakte zich zorgen om haar zoon Christiano. 'Ik zou het fijn vinden als iemand mee wil denken', vertelde ze me. Christiano zit in groep drie van het Speciaal Basisonderwijs (SBO) en wordt voortdurend gepest. 'Hij is door twee klasgenoten in de wurggreep gehouden. Moet je kijken, gewoon striemen!'. Ze scrolde door haar telefoon en liet me een foto zien van zijn nek. 'Voor de vakantie hebben twee jongens hem een snoepje gegeven. Toen hij dat in zijn mond stopte, zei één van hen dat hij dat snoepje net tussen zijn billen had gedaan, en ze lachten hem uit'. Rika had het pesten meermaals besproken met de leerkracht, maar er veranderde niets. 'Bijna elke dag komt hij verdrietig thuis. Dit kan echt niet meer!', zei ze. Ze vroeg of ik met haar naar Christiano's school wilde gaan om de problemen te bespreken.

Het is bijzonder dat ze me dat vraagt. Ze heeft me, sinds we elkaar kennen, meerdere keren verteld over teleurstellende ervaringen met instanties. Ze is huiverig voor hulpverleners die de regie van haar overnemen. Zo zei een buurtteammedewerker dat ze haar ex-man de omgang met zijn kinderen niet kon ontzeggen, ondanks het geweld dat er had plaatsgevonden. Uiteindelijk heeft ze in een klachtenprocedure gelijk gekregen, maar deze ervaring heeft haar wantrouwend en feller gemaakt. 'Dit laat ik niet nog eens gebeuren', riep ze destijds. Een paar dagen later was ik weer bij Rika om het gesprek met school voor te bereiden. 'Wat wil jij aankaarten?' vroeg ik haar. 'Ik wil dat ze ouders

van de pesters aanspreken', zei Rika, 'En de communicatie moet beter'. Ze werd zelden door school op de hoogte gesteld van incidenten en trok steeds zelf aan de bel. 'Daar word ik zo moe van', zei ze. Ik vroeg Rika wat ze van mij verwachtte in het gesprek. 'Dat je voor mij opkomt en ook aankaat dat het pesten moet stoppen', antwoordde ze met verdriet in haar stem.

In het gesprek op school met de leerkracht, locatieleider en maatschappelijk werker nam Rika het voortouw. 'Mijn zoon is niet veilig hier', vertelde ze hun. Ze haalde verschillende incidenten aan en vroeg hoe school had gereageerd richting de pesters. De leerkracht zei dat ze dit soort situaties altijd samen oplossen.

Ik vroeg wat ze daarmee bedoelde. De leerkracht gaf terug dat ze na een ruzie altijd gaan praten om het op te lossen. Ik kreeg de indruk dat school de incidenten niet als pesten zag, maar als gewone ruzies. 'Het vervelende is dat de meeste dingen zich afspelen in de vrije situatie', zei de leerkracht. Ik zei dat ik dat begreep, maar dat het Christiano niet meer naar school wilde om wat er in de pauzes gebeurde. We praatten erover door en spraken af dat de leerkracht elke dag in een schriftje een terugkoppeling gaf van de schooldag.

'Hoe vond je het?', vroeg ik Rika toen we weer buiten stonden. 'Tja, ik weet het niet. Die locatieleider nam het wel serieus.', antwoordde ze. Ik zei dat ik haar gevoel deelde en ook dat ik het knap vond hoe Rika zich opstelde. 'Je was rustig maar duidelijk', vertelde ik haar. 'Ja? Vond je? Dankjewel!', zei ze met een klein lachje.

'Hoe was het op school?', vroeg ik aan Christiano toen ik hem weer zag. 'Stom! Ik ben door drie kinderen met mijn hoofd onder water geduwd. Dat was heel eng. Ik liep naar de badjuf, maar die zei dat ik moest gaan zitten'. Ik vroeg hem of hij er op school over had kunnen praten. Christiano schudde zijn hoofd. Ik zag dat hij bang en boos was. Rika, die het vanuit de keuken aanhoorde, zei: 'Zie je wel: er verandert niets, ze nemen het totaal niet serieus'.

Ik zei dat ik haar gevoel deelde en ook dat ik het knap vond hoe Rika zich opstelde. 'Je was rustig maar duidelijk', vertelde ik haar. 'Ja? Vond je? Dankjewel!', zei ze met een klein lachje.

We trokken weer aan de bel bij school en er volgden verschillende gesprekken. De maatschappelijk werker stelde voor dat Christiano hulp zocht om weerbaarder te worden. Ze vroeg zich ook af of het thuis wel goed ging. Rika ontplofte bijna: 'Weerbaarder worden? Ze moeten veel strenger zijn op school. Nu wordt alles bij Christiano neergelegd!'

Ik voelde met Rika mee en vond ook dat school meer zou kunnen doen. Een weerbaarheidstraining heeft immers geen zin als de basisomgeving zo onveilig is en er met de pesters niets gebeurt. De maatschappelijk werker stelde toch voor dat zij Christiano zou aanmelden bij Spoor030 (specialistische jeugdhulp). 'Dat never nooit!', zei Rika, 'Met Spoor030 doe ik geen zaken. Die hebben een keer zonder toestemming mijn dossier gedeeld'. In plaats daarvan vroeg ze de voormalig psycholoog van Christiano om advies. Die stelde een onderzoek voor in het UMC. Nog diezelfde dag kreeg Rika de verwijzing en lichtte ze school in. Toen kwam er een mail vanuit school, waarin verteld werd dat ze naast het UMC-traject ook een gesprek met Spoor030 wilden organiseren, in het kader van de zorgplicht die school heeft.

Rika belde mij boos op: 'Wat nou zorgplicht? Ik heb toch meteen na ons gesprek alles in gang gezet?' Ik vond het ook niet logisch en begreep dat zij zich aangevallen voelde. Rika vroeg of ik op die mail wilde reageren. 'Jou nemen ze misschien wel serieus', zei ze. Ik zei haar dat ik die dag niet kon afspreken om het samen te doen, waarop Rika mij toestemming gaf om zonder haar bijzijn te reageren. Mooi om dat vertrouwen te krijgen. Ik mailde school de vraag waar de suggestie van zorgplicht vandaan kwam. Ik wees hen erop dat Rika de zorgen serieus nam en onmiddellijk hulp van het UMC had ingeschakeld. Ik zei ook dat Christiano en Rika overvraagd worden als er een paralleltraject met Spoor030 zou komen. Later die dag appte Rika me: 'Goeie mail heb je geschreven'. De school besloot het Spoor030-traject te laten varen.

Uit het onderzoek bij het UMC kwamen geen grote nieuwe dingen en er werd geen aanvullende hulpverlening geadviseerd. Wel werd gezegd dat Christiano gestrest overkwam. Rika zag dat zelf ook. Christiano kwam geregeld met krassen thuis, er werd zeepsop in zijn ogen gespoten en hij werd uitgescholden. Eind 2023 mei was de maat vol. Ondanks een nieuwe leerkracht die veel adequater leek te reageren, wilde Rika haar zoon niet langer naar school sturen. 'Ik ben verantwoordelijk voor hem. Hij is daar niet veilig', riep ze. Ze stelde de leerplichtambtenaar op de hoogte, die toestemming gaf hem thuis te houden.

Rika diende ook een klacht in bij de directie en het bestuur van de school. Niet veel later kregen we een uitnodiging voor een gesprek met de directeur en de intern begeleider (IB-er). Met hen hadden we nog niet eerder te maken gehad. Ze betreurden de situatie en vonden het jammer dat ze er niet eerder bij betrokken waren. 'Hopelijk komen we tot een oplossing en kan hij op een fijne manier weer naar school', gaven ze ons terug. 'Hier gaat hij niet

meer naar school', zei Rika. De directeur vond dat jammer, maar begreep het wel. De directeur zei dat ze de intern zullen gaan evalueren om er als school van te leren. In een tweede gesprek met de leerkracht, directeur, IB-er en de consulent van het samenwerkingsverband zei Rika dat ze haar zoon überhaupt niet meer naar het SBO wilde sturen. De anderen dachten ook dat een reguliere school passend zou zijn, omdat zijn taalontwikkeling de afgelopen jaren verbeterd was. Wel adviseerden ze een kleine klas met voldoende begeleiding. 'Ik word alleen maar serieus genomen omdat ik een klacht heb ingediend', zei Rika naderhand.

In de daaropvolgende maanden gaf Rika haar zoon thuis les. Dat was best wennen voor allebei, maar Rika deed er alles aan om er een succes van te maken. Vanuit school was er wekelijks contact via Zoom tussen een onderwijsassistent en Christiano. Gelukkig kon hij ook nog

naar de BSO waar hij andere kinderen zag. Hij oogde rustiger en meer ontspannen. Ook ik hielp hem geregeld met zijn schoolwerk. Om hem te stimuleren mocht hij elke keer een sticker plakken als we iets voor school hadden gedaan. 'Als de kaart vol is, gaan we iets leuks doen', zei ik Christiano. Hij begon te stralen.

Samen met zijn moeder bezocht ik ondertussen verschillende scholen. Op de school van zijn zusje werd Christiano afgewezen: hij zou te veel zorg nodig hebben. De school had twijfels omdat het overdrachtdossier veel belemmerende factoren beschreef. We benadrukten dat die niet allemaal actueel waren en vroegen Christiano's oude school om een paar dingen te wijzigen of aan te vullen. Dat bleek op een paar kleine dingen na niet mogelijk.

Ook een andere school, met kleinere klassen, wees Christiano af met de boodschap dat het hen speet, maar dat ze al zoveel zorgleerlingen in de klas hadden. We waren hoopvol over een andere, kleine school, maar ook daar werd hij afgewezen. 'Hij is al zo lang niet naar school geweest en niet getoetst.

We kunnen zijn niveau niet bepalen en we durven het niet aan', was hun boodschap. Zo'n vijf maanden verder begon Rika de moed te verliezen en ik bijna ook. 'Het voelt zo naar als ze je kind overal afwijzen, he?', verzuchtte ik. 'Ja precies. Voor hem is dat ook pijnlijk', zei Rika somber.

Naast de zoektocht hadden we regelmatig overleg met eerdergenoemde partijen en met de leerplichtambtenaar, een onafhankelijke onderwijsconsulent en een buurtteammedewerker. We vroegen daar opnieuw of het overdrachtdossier van Christiano geüpdatet kon worden met informatie vanuit het UMC. Dat was niet mogelijk. Toen Rika opnieuw haar gal spuwde bij het bestuur van de school, kon er ineens wel een onderwijskundig rapport met alle actuele informatie opgesteld worden als basisstuk voor de overdracht. Wederom kreeg Rika pas erkenning toen ze een klacht had ingediend. Fijn, maar ook betreurenswaardig. Het maakte haar bozer en feller.

Wederom kreeg Rika pas erkenning toen ze een klacht had ingediend. Fijn, maar ook betreurenswaardig.

'Ik heb een moeder gesproken die erg tevreden is over een SBO in Zeist'. Ik was verrast toen ze contact met me hierover opnam. Tot op heden was een SBO namelijk absoluut geen optie. Een week later planden we daar een gesprek in. 'Het gaat me aan het hart om te horen dat hij al zo lang thuis zit en zoveel heeft meegemaakt', reageerde de directeur, 'Op onze school gebeurt ook wel eens wat naars, dat is niet te voorkomen, maar we zijn wel goed in communicatie en samen naar oplossingen zoeken.' Rika en ik keken beiden terug op een goed gesprek. De directeur overlegde met de orthopedagoog en na een observatie van Christiano tijdens een gymles hoorden we dat hij welkom was. Hij was ontzettend blij: 'Wat een leuke school!'

Op een middag haalde ik Christiano op om samen wat te ondernemen, zijn stickerkaart was namelijk vol. Omdat hij graag politieagent wil worden, had ik de wijkagenten gevraagd of zij iets met hem konden doen. Dat kon zeker. Hij mocht een stuk straat afzetten met politielint, kreeg een kogelvrijvest aan en we maakten samen met sirene een ritje in het politiebúsje. 'Kan je ook politieagent worden als je op een speciale school zit?', vroeg Christiano aan mij. 'Dat kan zeker', zei ik. Christiano had ontzettend veel zin om naar school te gaan. Maar er kwam weer een kink in de kabel. Ondanks beloftes werd de aanvraag voor leerlingenvervoer afgewezen. Zo frustrerend, we waren ten einde raad. Na een hoop gedoe werd er toch een uitzondering gemaakt.

Eindelijk, na een half jaar thuiszitten, kon Christiano weer naar school. Hij was zo blij na zijn eerste schooldag. 'Bij de volgende afspraak neem ik taart mee, om het te vieren', zei ik. 'Leuk, dat hebben we verdiend!', zei Rika.

De volgende afspraak was echter sneller dan gedacht. Niet thuis met taart, maar op de nieuwe school. We waren gebeld door de directeur. Zij vertelde ons dat Christiano op de tweede dag had gevochten en dat het niet lukte om hem te kalmeren. Wij waren enorm geschrokken. Ook Christiano wilde zelf niet meer naar school. 'Straks mág hij niet eens meer', zei Rika verdrietig. Ik praatte er met Christiano over en hij vertelde me dat hij zo boos was dat hij niet meer kon stoppen. Aan het eind van het gesprek zei Christiano dat hij het toch wilde proberen en dat hij voortaan naar zijn juf zou gaan als er iets gebeurde. Rika en ik bereidden het gesprek met school voor. Als eerste reflex schoten we in de vechtstand. Echter, we wilden niet meer vechten, maar juist de samenwerking opzoeken en kijken hoe het wel kon slagen. We gingen gespannen het gesprek in, maar wat bleek, van wegsturen was geen sprake, maar wel van samen nadenken over wat Christiano nodig heeft. 'Het is helemaal niet gek dat hij zo reageert nadat hij zo lang thuis heeft gezeten', zei de directeur. Zij adviseerde dat Christiano op school extra begeleiding zou krijgen. Wat een opluchting, zo kan het dus ook.

We wilden niet meer vechten, maar juist de samenwerking opzoeken en kijken hoe het wel kon slagen.

Na de kerstvakantie nam ik taart mee. Christiano was ook thuis. Hij keek me verongelijkt aan en zei dat hij van zijn moeder niet naar school mocht. Rika vertelde dat hij griep had. 'Dan heb je mazzel', zei ik en gaf hem de taart. 'Die is voor jullie om te vieren dat jij op een leuke school zit'. 'Jij mag ook een stukje', zei hij, 'want het komt ook door jou'.

Elizabeth van Dis

Thema's en signalen uit de leefwereld

Thema 1

Trouw en liefdevol

Kenmerkend voor de werkwijze van de buurtpastores is dat zij trouw aanwezig blijven in de leefwereld van mensen in preciaire omstandigheden, in goede en moeilijke dagen. Het belang van een langdurige relatie met bewoners is groot. Wisselingen van medewerkers en veranderingen die er soms zijn in het sociale domein brengen onrust en onzekerheid: wéér je verhaal doen. Hoe fijn is het voor alle betrokkenen dat er een buurtpastor is die al jarenlang meeloopt. Die weet heeft van jouw leven en allen die daarbij horen. Onze houding is liefdevol. Ook al keuren we iemands gedrag, opvatting of plannen niet goed, dat betekent niet dat we de mens afwijzen. Hij of zij wordt altijd erkend, al wil dat niet zeggen dat we wat iemand doet of denkt inhoudelijk bevestigen. We zijn het zeker niet altijd met elkaar eens. Waar nodig schuwen we de confrontatie niet en zeggen we waar het op staat, maar doen dit vanuit de relatie die we met buurtbewoners hebben.

Nooit Ik kan mijn mond niet houden tegen jou.

Vol en onrustig is mijn hart in mij.

Wie ben ik, dat ik jou belangrijk vind,
dat ik je ogen zoek, mij toets aan jou?

Draai toch je ogen van hem af, denk ik.

Maar kan het niet. Nooit heb ik niets met jou.

Huib Oosterhuis

Thema 2

Rechtdoen

Buurtpastores willen rechtdoen aan de buurtbewoners met wie zij optrekken. Dit kan alleen als wij vanuit de relatie werken. Mensen zijn zoveel meer dan alleen hun probleem of hun moeizaam geformuleerde hulpvraag. Wij geloven dat elk mens geliefd is en mooi op zijn eigen unieke manier, ook al kost het soms moeite dat te zien en te blijven zien. Voor de buurtpastores is het soms hard werken om elke week toch weer naar die onbehouden buurtbewoner te gaan, wéér wekenlang niets van iemand te horen of nog een keer alle scherven bij elkaar te rapen en opnieuw te beginnen. Maar het is nodig én het loont. Dit is het hart van ons werk; dit is recht doen.

Thema 3

Aan de waardigheid

Emine vraagt Heleen om te komen praten met haar zoon. Rika vraagt Elizabeth om met haar naar de school van haar zoontje te gaan. Kaan neemt Rutger in vertrouwen en zo gaat het ook tussen Petra en Titus. Daarmee zetten buurtbewoners ons in onze waardigheid. Wij worden gezien en krijgen vertrouwen. Zo ondervinden wij zelf hoe waardigheid ontstaat vanuit de relatie.

Ons streven is dat er wederkerige waardigheid ontstaat. Dat wij in het optrekken met buurtbewoners bedacht zijn op hun waardigheid. Dat is niet makkelijk. Het vergt voortdurend reflectie over ons eigen functioneren. Want voor je het weet vallen we in valkuilen. Bijvoorbeeld wanneer wij denken het beter te weten wat goed is voor een ander. Of wanneer wij iemand in een afhankelijke positie zouden brengen of houden. Of wanneer wij iemand in haar eigen verwaarlozing zouden laten aanmodderen. Het zou onwaardig zijn geweest als Titus aan Petra niet iets gezegd had over haar wanorde. We merken dikwijls in ons werk hoezeer het inherent is aan present relationeel werken om ook weerwoord te geven, een vorm van tegengas of tegengeluid, vanuit respect en zorg.

Wij hebben diverse langer lopende werkrelaties met buurtbewoners waarin er vertrouwen is gegroeid. Dat zien we ook in de verhalen die we vertellen. Het is fijn om te merken dat we binnen die werkrelaties

de positie krijgen om eerlijk en kritisch te mogen zijn, vragen te stellen, weerwoord te bieden. Met het oog op het serieus nemen van ieder en ieders waardigheid, inclusief de onze.

Signaal 1

Dossier gesloten

In de verhalen zien we mensen die een precair bestaan leiden. Zij hebben vaak moeite om alle ballen in de lucht te houden. Alle stress en zorgen stapelen zich op en soms is er gewoon even geen ruimte om nog extra dingen te doen die eigenlijk wel moeten. Het lukt dan echt niet om bij een afspraak te komen of iets op tijd in te sturen. Ook komen we vaak mensen tegen die als 'ingewikkeld' worden bestempeld, omdat ze zich niet aan gangbaar geachte (gedrags)normen houden of omdat ze niet in een bepaald hokje of kader passen.

Het gebeurt te vaak dat voor deze mensen deuren dichtvallen. Omdat de regels nu eenmaal zijn dat je dossier gesloten wordt als je drie keer niet komt opdagen of omdat het voor hulpverleners en instanties te tijdrovend is om toch maatwerk voor deze mensen te bieden. Ook komt het voor dat mensen het verbruiken bij instanties, omdat ze misschien anders reageren dan men zou wensen, ze plotseling maanden van de radar verdwijnen of omdat hun problematiek dusdanig complex is, dat niemand tot een oplossing komt, als die er al is. Dan is de maat vol en dan 'houdt het op'.

De mensen die wij in onze verhalen beschrijven hebben hier eveneens mee te maken. Het is een voortdurende spanning tussen (ver)oordelen aan de ene kant en trouw zijn en uithouden aan de andere kant. Zij, en velen met hen, hebben het nodig, dat er mensen met hen optrekken, die voorbij die rafelrandjes kijken en het met hen uithouden. Die niet het dossier sluiten na de zoveelste grote mond of als zij weer een keer niet komen opdagen. Ook deze mensen, of misschien wel juist deze mensen, die om welke reden dan ook niet binnen de kaders passen, hebben recht op goede zorg, die aansluit bij hun leefwereld en hun persoon. Juist voor hen is trouwe aanwezigheid belangrijk: het zien van de mens achter de onbeholpen opmerkingen, de verwelkomende app als je je schoorvoetend na maanden weer meldt of iemand die naast je blijft staan en gaan als je gemengeld wordt door bureaucratie en tegenslagen.

Ken je mij

Ken je mij? Wie ken je dan?

Weet jij mij beter dan ik?

Ken je mij? Wie ben ik dan?

Weet jij mij beter dan ik?

Ben jij de enige voor wiens ogen

Niet is verborgen van mijn naaktheid

Kan jij het hebben,

Als niemand anders,

Dat ik geen licht geef, niet warm ben,

Dat ik niet mooi ben, niet veel

Dat geen bron ontspringt

in mijn diepte

Dat ik alleen dit gezicht heb,

geen ander.

Ben ik door jou, zonder schaamte,

gezien, genomen,

door niemand minder?

Zou dat niet veel teveel waar zijn?

Signaal 2

Eigen Regie

Kaan doet enorm zijn best maar merkt dat het moeilijk is om regie over zijn leven te krijgen. Hij botst op regels en voorwaarden in het systeem van opvang en hulp. Rika is huiverig geworden voor werkers die de regie van haar overnemen. Ze is op haar hoede en zoekt naar behoud van regie in haar strijd voor haar zoon die gepest wordt. Dat valt nog niet mee. Het laat een spanningsveld zien, dat wij vaak aantreffen en verdrietig vinden: ondanks dat buurtbewoners graag eigen regie willen nemen in hun leven, lukt het toch vaak niet. Iets anders gezegd is het ook dit: enerzijds wordt het door gemeentelijk beleid aangemoedigd dat burgers eigen regie verwerven in hun leven, maar anderzijds blijkt dat in de praktijk nogal weerbarstig. Mensen willen graag, maar het blijkt zo moeilijk. Wat een trieste paradox!

Hoe zouden werkers in welzijn en zorg bij kunnen dragen aan meer eigen regie, zodat mensen zeggenschap gaan ervaren over hun eigen leven en de stappen die zij willen zetten? Welke belemmeringen kunnen worden weggenomen? Welke mogelijkheden geboden? Rika blijkt opgelucht over de samenwerking met de directeur van de nieuwe school. Er is begrip, respect en gelijkwaardigheid die leidt tot een gedeelde regie. Daar lukte het.

Wij vinden het als buurtpastores belangrijk dat buurtbewoners de ervaring van zeggenschap en regie hervinden; daar streven we naar in ons contact met hen. Dan wordt de werkrelatie die we met mensen opbouwen vindplaats van regie. Emine en Mo krijgen bij Heleen regie over de afspraken en de stappen die zij samen met Heleen zetten. Petra ervaart bij Titus ruimte voor regie over o.a. hoe de praktische klusjes aan te pakken. En ook Kaan en Rika ervaren regie in het contact met Rutger en Elizabeth.

Signaal 3 Verknipt

In de levens van Petra, Kaan, Mo en Christiano zijn allerlei hulpverleners en instanties betrokken. Voor veel hulpvragen zijn allerlei loketten waar burgers met specifieke vragen of problemen terecht kunnen en al deze instanties werken met eigen regels en voorwaarden. Als buurtpastores kiezen we voor een positie naast de buurtbewoner en proberen we aan te sluiten bij wat hen bezighoudt, waarbij we niet focussen op een bepaald probleem. In de verhalen zien we terug dat de buurtpastores optrekken met verschillende gezinsleden. We hanteren geen richtlijnen voor leeftijden en bewoners kunnen in principe alles met ons bespreken. Dit maakt het vragen om hulp wat laagdrempeliger en informeler. Uiteraard zien we dat bewoners soms van andere instanties hulp nodig hebben. Samen met de bewoners zoeken we dan welke hulp gewenst zou zijn en wat er nodig is om daar te komen. Als het nodig is verwijzen we niet alleen door, maar vervullen we een brugfunctie door samen met de bewoner de contacten met andere hulpverleners en instanties te leggen. We zien dat dit nodig is omdat bewoners door negatieve ervaringen soms wantrouwend zijn geworden. Soms missen buurtbewoners ook digitale, planmatige en talige vaardigheden om zaken voor elkaar te

Artikel 1 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie benadrukt de menselijke waardigheid.

Het luidt als volgt: “De menselijke waardigheid is onschendbaar. Zij moet worden geëerbiedigd en beschermd.”

Dit betekent dat elk individu, ongeacht achtergrond, status of omstandigheden, recht heeft op respect en bescherming van hun waardigheid. Het beginsel van menselijke waardigheid vormt de basis voor alle andere grondrechten en is essentieel voor vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld.

krijgen. Anderzijds zien we dat sommige instanties moeilijk bereikbaar zijn, ingewikkelde taal gebruiken en veel vaardigheden vragen waar bewoners niet over beschikken.

Doordat we nauw betrokken blijven bij de buurtbewoner, hebben we zicht op verschillende zaken die naast elkaar kunnen spelen in iemands leven en zien we van dichtbij hoe allerlei problemen in elkaar kunnen doorwerken. Dan kan het nodig zijn om onze observaties te delen met andere instanties. Omdat we zien dat veel werkers alleen zicht hebben op een beperkt stukje van iemands leven dat gerelateerd is aan het probleem waar zij bij betrokken zijn, waardoor zij niet kunnen zien dat een bewoner overvraagd wordt. Of dat bepaalde regels en voorwaarden in de weg zitten om verder te komen.

Omwille van de privacy zijn alle namen en plaatsnamen gefingeerd. Heeft u vragen of wilt u doorpraten over de verhalen? De buurtpastores gaan graag in gesprek met u. Onze uitgebreide missie, visie en werkwijze staan beschreven op pagina 38 en 39.

Missie, visie en werkwijze

De missie en visie van het Buurtpastoraat Utrecht is om vanuit het Evangelie aanwezig te zijn bij kwetsbare mensen in Utrechtse buurten en hen te steunen in

- hun streven naar herstel en behoud van waardigheid;
- hun streven naar herstel en behoud van zeggenschap in zaken die hun bestaan bepalen;
- hun zoektocht naar perspectief in hun leven en samenleven.

We doen dit omdat we geloven dat elk mens een beeld van God is: waardevol en de moeite waard. We voelen ons geroepen om juist die mensen nabij te zijn die in de samenleving weinig of geen aanzien hebben. We doen dit opdat mensen niet verloren lopen, maar zich opgenomen voelen in een gemeenschap – tenminste met ons – waarin we met pastorale zorg en aandacht nabij zijn. We willen liefde en trouw recht doen aan de waardigheid van buurtbewoners.

De buurtpastores werken volgens de presentiebenadering. Daarbij is het uitgangspunt dat je er niet vóór iemand kan zijn als je niet mét hem of haar bent. Enkele belangrijke kenmerken van presentie zijn:

- Werken vanuit de relatie;
- Zo open en onbevangen mogelijk naar de ander kijken;
- Aansluiten en afstemmen op wat de ander aandraagt en bezighoudt;
- Trouw en nabij blijven, met liefdevolle aandacht;

De centrale activiteit is spreken met buurtbewoners en hen ontmoeten: thuis, in ontmoetingsruimtes, op straat of door mee op te trekken (naar de dokter, het zwembad, naar de gemeente, et cetera). Daarbij zijn vorm en ritme ongedwongen, los en alledaags: je weet als buurtpastor van tevoren niet waarover het gesprek zal gaan en wat er verder praktisch te doen staat.

De buurtpastor schept of is 'de ruimte' waarin de buurtbewoner zich kan tonen en tevoorschijn kan komen. Kenmerken als ongedwongenheid, alledaagsheid en verdunde ernst zijn daartoe behulpzaam of beslissend.

Die twee kenmerken ('ongedwongen' en 'open taak') leveren een grote wendbaarheid en ontvankelijkheid op. Ze maken begrijpelijk wat buurtbewoners missen als de buurtpastor wegblijft en waarom dat niet zomaar met een telefoon, Zoom, WhatsApp en andere afstandelijke media goedgemaakt kan worden. En het maakt inzichtelijk waarom je van tevoren niet weet welke collega's of andere domeinen ingeschakeld kunnen worden.

De betekenis van deze manier van werken kent drie kernen:

- 1 De buurtpastor schept of is 'de ruimte' waarin de buurtbewoner zich kan tonen en tevoorschijn kan komen. Kenmerken als ongedwongenheid, alledaagsheid, verdunde ernst, et cetera, zijn daartoe behulpzaam of beslissend.
- 2 De buurtbewoner kan zich vervolgens in die ruimte in zijn eigen taal en tempo uitspreken, ontdekken wat hij of zij eigenlijk zou willen zeggen of vragen, of wie hij/zij zou willen zijn.
- 3 De buurtpastor leert op deze manier wat hem of haar te doen staat. Dit in twee opzichten: methodisch (wat is mijn taak hier?) en moreel (welk appèl voel en beantwoord ik hier?).

Het centrale begrip in dit geheel is relationaliteit. Dat wil niet zeggen dat de buurtpastor dankzij relationaliteit leert wat hem/haar als buurtpastor te doen staat. De relatie is in zichzelf een (moreel) goed. Daarbij gaan we bij de presentie ervan uit dat zowel de buurtpastor als de buurtbewoner zich laten zien en een eigen inbreng hebben. De buurtpastor is geen echoput: in relationeel werken zijn we het zeker niet altijd met elkaar eens. We schuwen, waar nodig, de confrontatie niet en zeggen waar het op staat. 'Vechten' kan een passende vorm van relationeel werken zijn en dat hoort soms ook plaats te vinden. Ook al keur je iemands gedrag, opvattingen of plannen niet goed, dat betekent niet dat je de persoon zelf afwijst. Hij of zij wordt altijd erkend, al wil dat niet zeggen dat je wat iemand doet of denkt inhoudelijk bevestigt.

1e Daalsebuurt

Hoograven-Zuid

Kanaleneiland

Rivierenwijk

Geuzenwijk

